

др Милутин Ђуричић,
адвокат у пензији из Пећи

ЖЕНА КАО СРЕДСТВО ИЗВРШЕЊА У ОБИЧАЈНОМ ПРАВУ АЛБАНАЦА

Жена је најдрагоценија ствар код Албанаца, посебно на селу. Све до педесетих година XX века сељаци су продавали имања да би купили жену. Жена није субјект, већ је објект албанског обичајног права. Будући да је објект права, жена се употребљава као средство принудног извршења. Помоћу жена се врши притисак на мушке особе да праштају дугове у крви и одричу се крвне освете. Претњом контакта са женама врши се принуда на господаре кућа да изврше своје грађанскоправне обавезе.

Кључне речи: *Жена – Мирење завађених – Извршење имовинских обавеза*

Сви известиоци из Северне Метохије (Пећ, Дечани, Ђаковица, Клина, Исток) категорично тврде да је жена кључ за схватање обичајног права Албанаца. У својој студији *Положај жене у шиптарском обичајном праву* (1) доказао сам да је жена у албанским обичајима ствар, без својине и слободе. У другој студији, *Женска беса и крвна освета* (2), доказано је да је крвна освета код Албанаца у 90% случајева последица недозвољених односа са женама.

Истраживање порекла пречег права прибављања непокретности показује да је страх од недозвољених односа са женама главни узрок установљењу пречег права куповине непокретности од рођака и помеђаша, пречег права залогне непокретности (алб. *rëng*), наполице, итд. Мушкарце је страх од недозвољених односа странаца са њиховим женама. Из недозвољених односа може да се роди подметнути наследник, који ће убити легитимног оца да би присвојио његову имовину. Тако је и убиствима због некретнина прави разлог страх од недозвољеног контакта са женама. Дакле, блуд је основни узрок делинквенције којом се ремети арбанашка беса.

Но, жена је и средство у примени обичајног права код Албанаца. Она је најзаштићенија ствар (алб. *gja*, римски *res*), јер се налази под

(1) Виша економско-комерцијална школа у Пећи, *Зборник радова*, књ. II, Пећ 1965, стр. 117-156.

(2) Црногорска академија наука и умјетности, Гласник Одјељења друштвених наука 4/1983, стр. 101-175.

двоструком заштитом - рода и дома. Жену штите њен фис и њена домовина. "Муж је бранич жене и дјетета". Када неку обавезу треба изнудити од мушког пола по било коју цену, крајње средство принуде је жена. О употреби жене у поштовању бесе говори чланак *Беса жене и дјетета* (3). У њему је изложено да је жена симбол заштите као пратиља дужника крви да не изгуби главу. Овде ће бити показано како се жена употребљава као средство принуде за праштање дугова у крви и њихово претварање у накнаду штете. Даље ће бити речи о томе како се жене употребљавају као средство извршења наплате имовинских потраживања.

ЖЕНА КАО СРЕДСТВО ПРИНУДЕ ЗА ОПРОШТАЈ ДУГОВА У КРВИ

Када међу људима дође до свађе и убистава, нарушава се беса па је треба поново успоставити. "Без бесе се не може живети", правно је арбанашко гесло.

Посебно је опасно када се међу собом заваде рођаци и братственици, људи из истог племена. Тада родовско-племенске заједнице доносе одлуку о мирењу завађених страна. Такве одлуке диктира родовско-племенска солидарност у нападу и одбрани. Повређени се обично супротстављају мирењу, претећи крвном осветом.

Да би изнудила пристанак повређене стране, родовско-племенска заједница у крајњем случају може да се послужи оштећениковим женама. Како то изгледа, види се из примера који је саопштио 21. децембра 1970. године Таћ Зогај Незир (78 година) из Пећи.

– Ближи и даљи рођаци окупе се у кући повређеног и не напуштају његово огњиште док не добију обећање о опроштају. Тако, док сам био у Лапчеву код Ораховца, покушах да помирим неке своје братственике. Беху се потукли момци из куће Хаџијине с момцима из Хисенове куће. Окупих људе на скупштину и нисмо се мицали с огњишта оштећеног четири дана. Давали смо га убеђивањем о потреби опроштаја. Досађивали смо му. Да бих му што више досадио, излазио сам у двориште резервисано за жене, наређивао домаћици да пусти жене у двориште, разговарао са његовим женама, питао их јесу ли боље од својих мужева, на кога им личе деца. Тиме досадох оштећеном, па он опрости кривцима, а ја се ангажовах као чувар бесе за његову обавезу.

Било је, дакле, неопходно да известилац ступи у контакт чак и са женама оштећеног да би га приволео да опрости својим рођацима. Тиме је уразумио оштећеног.

Женама као средством принуде служили су се и католички свештеници у Северној Албанији све до краја другог светског рата. Шаља Кољ Демо (74 године) из села Бец код Ђаковице саопштио је 6. маја 1970 године:

– Пре 30 година, док сам живео у Северној Албанији, погибе Зеф Паљ од свог рођака Зеф Нуа, који западе у дуг крви. Пред страхом од освете ниједан мушкарац старији од 12 година није смео изаћи из куће.

(3) "Одвјетник", Загреб, 1977, стр. 397-454.

Сваке треће године католички свештеници ишли су по селима да мире крви. Дође ред и на наше село. Прво су ишле жене са колевкама, за њима фратри, па народ. Пред кућом Зефа Паља жене преврнуше колевке, наста писак одојчади, народ је молио, фратри преклињали. Повређени се смиловаше, дозволише нам у кућу и господар поклони дуг у крви. Ми затражисмо да за његову поштену реч буду чувари бесе Љуљаш Ђељош и Пренк Нуо из фиса Шаља, рођаци покојника из јаких кућа које су имале по десетак наоружаних момака. Они пристадоше.

Док су људи у кући на скупштини која моли за опроштај дуга у крви, мушке особе с оштећене стране се налазе у некој врсти кућног притвора - не могу оставити туђе мушкарце са својим женама. Под таквим притском се обично испослује или опроштај дуга у крви, или привремена дозвола за слободу кретања делинквента из кућног притвора (беса). Тако је говорио јануара 1970. године Емин Госка (70 година) из Пећи.

ЖЕНЕ КАО СРЕДСТВО ПРИНУДЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ИМОВИНСКИХ ОБАВЕЗА

Сваки теретни уговор треба извршити. Уговоре обично извршавају чувари бесе. Они узимају ствари из руку дужника и предају их повериоцима. Ако дужник нема средстава да плати дуг, чувар бесе га плаћа из своје имовине. Чувар бесе је својим животом гарантовао повериоцу да ће му тражбина бити подмирена. Пошто чувар бесе подмири повериоца, може настати регресно потраживање од дужника. И регресни дужник одговара чувару бесе да ће га подмирити целокупном својом имовином па и својим животом.

И жене су ствари (римски *res*, алб. *gja*) дужника па чувар бесе може запретити регресном дужнику задржавањем код жене, одузимањем жене, ложењем ватре пред његовом кућом. Обичајни судија Брахим Хоца из Јуника 8. јуна 1970. и Бајрам Хусај из Шкреља у Ругови саопштавају да чувар бесе може доћи на огњиште дужника и контактирати са његовим женама. Они кажу: "Срамота је због пара задржавати чувара бесе у својој кући. Свак' ће рећи да је дужник пустио странца код својих жена. Поштен човек не би дозволио за целу Ругову да му чувар бесе турише по кући. Свак' може прекорети дужника питањем: "Јеси ли пустио чувара бесе код жена?"

Дешава се да чувар бесе по неколико месеци остане у кући дужника, све док не наплати тражбину. Седамдесетих година један известилац, чијег се имена више не сећам, саопштио је да је неки сељак из околине Ђаковице провео целу зиму код дужника, док није наплатио дуг. За то време је имао бесплатан смештај и исхрану код дужника.

И до дан-данас се дешава да поверилац запрети дужнику да ће му на име дуга отети жену. То се види из исказа М.М. Ђуричића из Београда, који је 1989. године саопштио пример:

"Седамдесетих година овог века продадох своју кућу у Приштини неком професору Албанцу. Оверисмо уговор код суда и кућу предадох у посед купца. Рок за исплату цене беше накнадно утврђен. После запоседања куће, купац ме упита шта ћу радити ако ми цена не буде плаћена о

року. Питање није било наивно; претпостављао сам да ће ме купац изиграти за цену. Зато му одговорих: "Ако цену не платиш како смо се договорили пред људима, отећу ти жену а тебе убити револвером". Купац је платио цену 15 дана пре рока".

Поверилац може да изврши притисак на дужника и ложењем ватре пред његовом кућом. Тада се цело братство дужника брине како ће бити подмирено потраживање. Обичајни судија Брахим Хоца из Јуника саопштава 8. јула 1970. године: "Чувар бесе може да се обрати братству дужника за помоћ. Ако братство занемари тај захтев, чувар бесе може да га принуди ложењем ватре у дужниковом селу, чиме спречава женскадију да се слободно креће. То је срамота за цело братство и село. Тада се рођаци морају скупити и договорити да плате дуг".

Известилац Демуш Цури из Горњег Стреоца код Пећи саопштава 24. јула 1968. године и следећи пример:

– За време турско неки Салија из Горње Луке код Дечана, заједно са два наоружана момка, наложио је ватру пред кућом К. Шаље у истом селу. Рођаци дужника прикупише средства и предадоше их чувару бесе.

Ложењем ватре поверилац прети да ће се населити у селу или у кући дужника.

ЗАКЉУЧАК

На основу изложених чињеница се може закључити да Албанци у изнуђивању примене обичајног права употребљавају жене. Контактирањем са женама изнуђавају мирене завађених. Контактима са женама повређеног добијају опроштај од дуга у крви. Претњом да ће се контактирати са женама дужника врши се принуда за плаћање имовинске обавезе.

Срамота од могућности макар само визуелног контакта поверилаца са женама дужника почива на бојазни од подметања наследника и отмице жена. Претња отмицом жене, па убиством мужа представља последње средство принуде за наплату потраживања. То је, у ствари, двострука претња: узимање најдрагоценије ствари - жене - и најдрагоценијег природног својства - живота. Зато Албанци по цену живота не дозвољавају извршење над женама.

(Примљено 24.XI.1991)

Milutin Đuričić,
retired Practising Lawyer in Peć

WOMAN AS THE EXECUTION EMANS IN THE CUSTOMARY LAW OF ALBANIANS

Summary

In Albanian villages woman is considered a thing (in Roman law - *res*, Albanian term - *gja*). It is a most precious thing which is used only as ultimate means to exert pressure against the offended party to pardon the debt in blood and to consent to material compensation.

A woman is a thing (object) which is appropriate, in the final analysis, to be the means of execution in order to effect payment of a property claim. By threatening to effect execution over women, the creditors, and more particularly the custodians of the so-called *bessa* (Albanian word of honour guarantying the fulfilment of an obligation), or the guarantors, are sure to be able to collect their claims.

By effecting the execution over women in fact means the abduction of women and the murder of their husbands. Therefore the Albanians do not allow the execution over women even if they would lose their life.

Key words: *Woman. – Peaceful settlement of those in quarrel. – Execution in the sphere of property obligations.*

dr Milutin Đuričić,
avocat à la retraite de Peć

LA FEMME COMME MOYEN D'EXÉCUTION DANS LE DROIT DE COUTUME DES ALBANAIS

Résumé

Chez les Albanais, vivant à la campagne, la femme est considérée comme une chose (lat. *res*, alb. *gja*). C'est la chose la plus précieuse qui est utilisée comme moyen ultime de pression sur la partie lésée pour qu'elle pardonne la dette de sang et consente à un dédommagement matériel.

La femme est une chose envers laquelle on peut en dernière instance appliquer l'exécution en vue du recouvrement des créances de bien. Par la menace qu'ils réaliseront l'exécution sur les femmes, les créanciers, surtout les gardes de "bessa" peuvent recouvrer avec certitude leurs créances.

La réalisation de l'exécution sur les femmes signifie le rapt des femmes et l'assassinat de leurs maris. C'est pourquoi au prix de leur vie, les Albanais ne permettent pas l'exécution sur leurs femmes.

Mots clé: *Femme. – Réconciliation des parties en litige. – Exécution des obligations de biens.*